

ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ШКОЛІ

Розглядаються питання удосконалення підготовки вчителя для ведення екскурсійної діяльності.

The questions of improvement of preparation of teacher are examined for the conduct of excursion activity.

Постановка проблеми. Екскурсія є формою просвітницької діяльності, яка дозволяє в активній формі надавати інформацію щодо природи, історії та культури певного краю. Це, як відомо, достатньо дієва форма просвітницької діяльності, яка, завдяки особистій присутності учнів, безпосередньому їх спілкуванню з об'єктами екскурсійного показу, дозволяє їм краще засвоїти матеріал. В ході екскурсії можуть бути використані найрізноманітніші засоби, які дозволяють поєднати отриману інформацію і чуттєвий індивідуальний досвід учня. Фактично екскурсія як форма проведення занять давно визнана в школі, але на практиці використовується дедалі менше.

В шкільних планах екскурсії певним чином присутні і мають проводитись у відповідності із затвердженим графіком. Однак екскурсії не завжди проводяться, що частково можна пояснити а) їх вартістю; б) готовністю вчителя використовувати на це свій вільний час; в) обмеженою номенклатурою екскурсійних програм. Таким чином, вимальовується така проблема: з одного боку, екскурсію як форму навчання ніхто не заперечує, але, з іншого, ніхто й не заохочує. Відсутня будь-яка державна підтримка такої діяльності в школі і все тримається виключно на ентузіазмі окремих вчителів. Екскурсійна діяльність в школі має не тільки організаційний та економічний аспекти, вона має також кадровий аспект. Саме на виділеній проблематиці хотілося б зупинитися в даній статті.

Виклад основного матеріалу. Шкільні екскурсії можуть бути найрізноманітнішими за тематикою: природознавчі, історичні, літературні, екологічні, виробничі тощо. За місцем проведення їх поділяють на міські, заміські, музейні і т.д. Тобто, спектр використання екскурсій в навчальному процесі достатньо широкий: це географія, історія, література, а виробничі екскурсії сприяють професійному орієнтуванню шкільної молоді.

В географії шкільні екскурсії можна використовувати в навчальному процесі всіх ступенів навчання. В IV класі варто основну увагу звертати на проведення природознавчих екскурсій, в наступних класах – на краєзнавчих, екологічних екскурсіях, виховуючи в учнях екологічну культуру, любов та дбайливе ставлення до довкілля, вміння поводитись в природному середовищі. Екскурсійні програми варто поєднувати з елементами навчання, наприклад, орієнтуванню на місцевості, використанню карт тощо. Тобто, при проведенні шкільних екскурсій в даному разі можна обійтися вміннями та знаннями викладача географії, набутими ним під час навчання. Та-

кі екскурсії органічно включаються до шкільної програми, не потребують додаткових фінансових витрат та організаційних заходів. Це екскурсії, які «вписані» в шкільну програму. Але тут постає інше питання – екскурсія відмінна від уроку і за формою проведення, і за дидактичними підходами, і за методикою і потребує певних спеціальних знань та навичок щодо складання екскурсії, її інформаційного насичення, методики проведення. Тобто, проведення шкільних екскурсій, які є частиною шкільної програми, вимагає від вчителя додаткових вмінь екскурсознавця (тобто фахівця з розробки екскурсії) та екскурсовода (фахівця з проведення екскурсії). І тут покладатися можна лише на талант та бажання вчителя, оскільки набуті такі спеціальні знання та вміння шкільному вчителю поки немає де.

У питання, яке розглядається, є ще один бік: подорож. Мається на увазі або подорож вихідного дня або поїздка з учнями під час канікул. Тут від вчителя вимагаються знання з туристичного супроводу, з організації подорожі, тобто певні знання з туристичного менеджменту, які також здобути немає де. І, нарешті, такий специфічний вид позашкільної роботи як проведення спортивно-оздоровчих походів. Така діяльність в школі розподіляється найчастіше між вчителями-ентузіастами, які викладають географію та фізичне виховання чи ведуть допризывну підготовку. Проведення походів передбачає діяльність в школі гуртка з туризму, де школярів мають готувати до перебування в природному середовищі, до самозабезпечення, тобто загартовувати і навчати перед походом і в поході, використовуючи його не тільки з оздоровчою, спортивною, але й з екологічною метою. Але організація походу вимагає від його керівництва не тільки технічних знань з долавання перешкод та забезпечення техніки безпеки, але й знань основ організації таких заходів від розрахунку необхідного запасу продуктів харчування та спорядження до їх правильного розподілу, розподілу навантажень під час походу тощо. Такі знання отримати також немає де.

Таким чином, до якого б з аспектів екскурсійної діяльності в школі ми не торкнулися, всюди виникають питання додаткової підготовки вчителя, отримання ним певної кваліфікації, яка б давала право на здійснення такої діяльності не на «любительському» рівні «на свій страх та ризик», а з гарантією професійності, безпеки та якості.

Висновок. Екскурсія є дієвою формою проведення занять і позашкільної роботи, сприяє кращому засвоєнню учнями матеріалу шкільної програми, дозволяє урізноманітнювати навчальний процес, однак, крім ентузіазму, потребує від вчителя додаткових знань та вмінь, які мають набуватися під час, наприклад, підвищення кваліфікації. Тобто, як пропозиція, може бути розглянуте питання включення в програму перепідготовки і підвищення кваліфікації шкільного вчителя його підготовка для екскурсійної діяльності, тим більше, що така підготовка ведеться в рамках галузевого освітнього стандарту з напрямку «туризм».